

XX РЭСПУБЛІКАНСКІ КОНКУРС «БІБЛІЯТЭКА – АСЯРОДАК НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ»: ЛЕПШЫЯ СЯРОД ЛЕПШЫХ

Загадчык сектара
НДА бібліятэказнаўства
Нацыянальнай бібліятэкі
Беларусі

15 мая 2012 г. былі падведзены вынікі юбілейнага XX Рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» за 2011 г.

У конкурсе прынялі ўдзел 49 бібліятэк: 3 абласныя, 21 цэнтральная, 25 бібліятэк-філіялаў, у тым ліку 13 сельскіх і 7 дзіцячых. Найбольшая колькасць работ была прадстаўлена бібліятэкамі Гродзенскай (19) і Мінскай (14) абласцей. Бібліятэкі Магілёўскай вобласці прадставілі на конкурс 7 работ, Брэсцкай – 3, Віцебскай і Гомельскай – па 2 работы. Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк г. Мінска прадставіла на конкурс адну работу.

Трэба адзначыць, што ў параўнанні з мінулым годам колькасць удзельнікаў конкурсу павялічылася на 10 адзінак. Але колькасць прадстаўленых работ не лепшым чынам паўплывала на іх якасць. Сярод іншых недахопаў – моўны дысбаланс конкурсных работ. Зразумела, што дзяржаўнае двухмоў'е дае падставу выконваць работу як на беларускай, так і на рускай мовах. Разам з тым, калі бібліятэка папулярызуе нацыянальную культуру або вядзе краязнаўчую даследча-пошукавую дзейнасць, беларуская мова мае перавагу як складнік нацыянальнай культуры. Работа павінна выконвацца на якой-небудзь адной з дзяржаўных моў, а не на абедзвюх адначасова. Таму тым, хто збіраецца паўдзельнічаць у наступным конкурсе, каб пазбегнуць хібаў у афармленні работ, неабходна больш пільна кіравацца патрабаваннямі Інструкцыі аб парадку правядзення рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры». Дарэчы, у гэтым дакуменце прапісана і неабходнасць дакладна вызначаць намінацыю, у якой прадстаўляецца работа. Пажадана папярэдне добра прадумаць гэтае рашэнне. Бо, да прыкладу, сёння ўжо нельга лічыць навацыяй мультымедычную прэзентацыю, якая дае магчымасць прадставіць неабходную інфармацыю непасрэдна па-за межамі бібліятэкі. Разам з тым, за падрыхтоўкай такой прэзентацыі, як правіла, стаіць грунтоўная даследча-пошукавая работа і вялікі аб'ём апрацаванага матэрыялу. Таму часам больш мэтазгодна прадставіць работу ў намінацыі «За пошукавую і даследчую працу», чым у намінацыі «За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы».

Штогод менавіта ў намінацыі «За пошукавую і даследчую працу» прадстаўлена большая частка конкурсных работ. У 2011 г. іх было 24. Першая прэмія прысуджана Гродзенскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя А. Мажаўна (дырэктар Дзятчык Г.У.) за работу «Зямля, дзе пачаўся твой лёс», прысвечаную гісторыі Гродзенскага раёна, яго знакамітым землякам, архітэктурным і археалагічным помнікам. Аб

грунтоўнасці і сістэмнасці работы па вывучэнні гісторыі свайго краю сведчыць назапашаны і сістэматызаваны значны комплекс краязнаўчых матэрыялаў, а таксама выданне краязнаўчых дапаможнікаў, якія карыстаюцца вялікім попытам у навукоўцаў, студэнтаў і іншых чытачоў бібліятэкі. Сярод іх «Помнікі беларускага ваеннага доўгаводства», «Аўгустоўскі канал: былое і будучыня» і інш. Члены журы адзначылі высокі ўзровень знешняга афармлення работ, глыбіню і дакладнасць пошукавай і даследчай дзейнасці супрацоўнікаў бібліятэкі.

Сярод сельскіх бібліятэк першую прэмію ў гэтай намінацыі атрымала Негарэльская сельская бібліятэка сеткі публічных бібліятэк Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці (загадчыца Сідорык Т.Л.). Прадстаўленая на конкурс работа «Вялікія справы маленькай станцыі» – гістарычны нарыс аб невялікай, але знакамітай станцыі Негарэлае Дзяржынскага раёна. У ім адлюстравана гісторыя будаўніцтва чыгункі ў 1871 г., падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі, нямецкай і белапольскай акупацыі, лёсы землякоў, звязаныя повяззю часоў з лёсам сваёй малой радзімы. Гістарычны нарыс дапоўнен шматлікімі фотаздымкамі, а таксама бібліяграфічным спісам «Што чытаць пра Негарэлае». Некаторыя краязнаўчыя звесткі аб станцыі Негарэлае на самой справе маюць сусветную культурную значнасць, бо тычацца многіх знакамітых асоб – грамадскіх і палітычных дзеячаў, пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, што пабывалі на станцыі Негарэлае. Тым больш каштоўнай бачыцца работа супрацоўнікаў Негарэльскай сельскай бібліятэкі па зборы, сістэматызацыі і захаванні культурнага здабытку, які, дзякуючы іх намаганням, стаў вядомы не толькі колу спецыялістаў, але і нашчадкам культурнай нацыянальнай спадчыны, што сёння жывуць і працуюць на станцыі Негарэлае, будзе даступны іх дзецям і ўнукам.

Шмат работ было прадстаўлена і ў намінацыі «За значны ўклад у выхаваўчую работу з падростаючым пакаленнем», бо многія бібліятэкі, разумеючы значнасць выхавання ў юных чытачоў патрыятызму, любові да свайго радзімы, павагі да яе гісторыі, заахвочвання кнігай і чытаннем, актыўна працуюць у гэтым напрамку. Першую прэмію ў гэтай намінацыі атрымала дзіцячая бібліятэка-філіял № 3 сеткі публічных бібліятэк Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці (загадчыца Патапенка Н.В.) за работу «Далучэнне падростаючага пакалення да кнігі і чытання: новыя ідэі ў новым стагоддзі». У сваёй дзейнасці калектыў бібліятэкі вылучае некалькі прыярытэтных кірункаў, па кожнаму з якіх распрацаваны і паспяхова рэалізуюцца доўгатэрміновыя праекты: «Прамень» – праект па стварэнні цэнтра цікавага і камфортнага чытання для

дзяцей і падлеткаў і «Кніжны жывы куток» – творчы праект па арганізацыі кніжных выставак экалагічнай тэматыкі. Пры бібліятэцы працуе Музей цацкі краін свету. Сістэмная работа бібліятэкі спрыяе максімальнаму набліжэнню кнігі да юных чытачоў.

Далучэнне падростаючага пакалення да нацыянальных каранёў, традыцый і звычаяў продкаў, выхаванне пачуцця патрыятызму і нацыянальнай годнасці, любові да роднай зямлі праз вывучэнне да беларускай мастацкай літаратуры з'яўляюцца прыярытэтнымі напрамкамі работы Каткаўскай сельскай бібліятэкі сеткі публічных бібліятэк Глускага раёна Магілёўскай вобласці (бібліятэкар Пінчук Т.Л.). Сярод сельскіх бібліятэк, якія шмат увагі надаюць выхаваўчай рабоце з дзіцячым чытачом, ёй была прысуджана першая прэмія за работу «Край мой – гонар мой». Асноўнымі кірункамі ў рабоце бібліятэкі з'яўляюцца краязнаўства, патрыятычнае выхаванне, эстэтычнае і духоўнае развіццё падростаючага пакалення. Пры бібліятэцы дзейнічае аматарскае аб'яднанне «Золак», якое працуе па мэтавай праграме «Далучэнне дзяцей і падлеткаў да нацыянальнай спадчыны, святаў і абрадаў продкаў». Работа, што праводзіцца бібліятэкай па адраджэнні і захаванні нацыянальных традыцый, арганізацыя вольнага часу чытачоў і іх інфармацыйнае забеспячэнне спрыяюць яе вызначэнню ў інфраструктуры аграгарадка Катка як неабходнай і значнай установы.

У намінацыі «За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы» сярод гарадскіх бібліятэк першая прэмія была прысуджана бібліятэцы-філіялу № 8 сеткі публічных бібліятэк г. Полацка (загадчыца Сташкевіч К.С.). Адным з прыярытэтных напрамкаў дзейнасці бібліятэк з'яўляецца краязнаўчая работа. Трэці год бібліятэка працуе па краязнаўчай праграме «Мая Полаччына». У выніку назапашвання паўнатэкставай інфармацыі па краязнаўстве да 1150-годдзя Полацка была створана электронная база даных «Асветнікі зямлі Полацкай», якая складаецца з трох раздзелаў: «Еўфрасіння Полацкая», «Францыск Скарына», «Сімяон Полацкі». База змяшчае 616 бібліяграфічных запісаў, 209 поўнатэкставых і 42 выяўленчых дакументы. ЭБД адрасавана бібліятэкарам, навучэнцам сярэдніх школ і гімназій, студэнтам, гісторыкам і ўсім аматарам гісторыі Полацка. Яна пастаянна папаўняецца новымі матэрыяламі.

У 2011 г., у адрозненні ад мінулых гадоў, сельскія бібліятэкі былі таксама адзначаны ў гэтай намінацыі. Ціманаўская сельская бібліятэка сеткі публічных бібліятэк Клімавіцкага раёна Магілёўскай вобласці атрымала першую прэмію за работу «Памяць пра родны куточак», прысвечаную гісторыі знікшай з карты раёна ў выніку Чарнобыльскай аварыі вёскі Савінічы. Яе жыхары былі адселены ў аграгарадок Ціманава. З мэтай захавання гістарычнай памяці пра гэты населены пункт бібліятэкай распрацаваны творчы праект «Жывая памяць – Савінічы», прысвечаны 25-годдзю аварыі на ЧАЭС і 120-гадоваму юбілею Савініцкай сярэдняй школы. Вынікам рэалізацыі праекта стала стварэнне інфармацыйна-краязнаўчага банка, які ўключае: гістарычны-экскурс «Памяць пра родны куточак... Вёска Савінічы», кнігу памяці «Жывая памяць – Савінічы», відэафільм «Савініцкія краявіды», электронны фотаальбом «Савініцкая сярэдняя школа». Змястоўная работа супрацоўнікаў бібліятэкі, творчы падыход да справы, імкненне да пошуку інавацыйных форм работы і іх актыўнай рэалізацыяй вызначаюць Ціманаўскую сельскую бібліятэку ў шэрагу іншых.

Наогул, за 2011 г. на конкурс было прадстаўлена шмат цікавых і разнастайных па ўвасобленых ідэях работ. У Год кнігі асаблівую каштоўнасць мае досвед тых бібліятэк, якія не толькі сістэмна і мэтанікіравана

папулярызуюць чытанне і кнігу сярод сваіх чытачоў, а ствараюць значны інфармацыйны рэсурс для папулярызацыі творчасці беларускіх пісьменнікаў за межамі бібліятэкі. І тут нельга не прыгадаць работу ў гэтым напрамку сеткі публічных бібліятэк г. Гродна. Аб іх шматаспектнай дзейнасці па развіцці цікавасці моладзі да кніг беларускіх пісьменнікаў і чытання на беларускай мове сведчыць дасланая на конкурс работа «Беларуская літаратура ў прасторы бібліятэкі». Публічныя бібліятэкі г. Гродна ў 2011 г. працавалі ў рамках праграмы «Роднае слова». Згодна з праграмай у кастрычніку – лістападзе 2011 г. была аб'яўлена акцыя «Беларуская кніга чакае вас!». За гэты перыяд было праведзена 71 мерапрыемства, скіраванае на актывізацыю чытання на роднай мове, арганізавана 65 выстаў, распрацавана 22 мультымедыяныя прэзентацыі, прысвечаныя лепшым выданням і серыям беларускай літаратуры, творчасці беларускіх пісьменнікаў. Папулярызацыя роднага слова адбывалася і праз выдавецкую прадукцыю: было падрыхтавана 21 выданне. У выніку выдача беларускай літаратуры па сістэме публічных бібліятэк г. Гродна павысілася на 10%, а сярод асобных філіялаў на 33–84%. Да прыкладу можна прывесці і работу Васілевіцкай гарадской бібліятэкі імя І.Я. Навуменкі сеткі публічных бібліятэк Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці, пры якой створаны музей «Літаратурныя Васілевічы». У музеі шырока прадстаўлены дакументы, што сведчаць аб творчай дзейнасці і жыцці знакамітых пісьменнікаў-землякоў І.Я. Навуменкі, С.С. Лаўшука, А.Ф. Пінчука, У.М. Верамейчыка. Палянская сельская бібліятэка сеткі публічных бібліятэк Ашмянскага раёна Гродзенскай вобласці стварыла музей таленавітага земляка, грамадскага і літаратурнага дзеяча Чэслава Янкоўскага, імя якога доўгі час было вядома толькі ў навуковым асяроддзі, але дзякуючы карпатлівай пошукавай дзейнасці бібліятэкара зараз ведае шырокая аўдыторыя ашмяншчыны. Гэтыя бібліятэкі таксама сталі намінантамі конкурсу. Такія прыклады можна яшчэ множыць і множыць. Бо сярод прадстаўленых работ многія заслугоўваюць увагі і добрай адзнакі. Але конкурс ён на тое і конкурс, каб у спаборніцтве былі вызначыны лепшыя. І ўсё ж традыцыйна некалькі работ было вылучана журы на заахвочвальныя прэміі, каб такім чынам, нягледзячы на нязначныя недапрацоўкі, адзначыць руплівую працу іх аўтараў. Акрамя намінантаў у рамках конкурсу заахвочвальныя прэміі атрымалі яшчэ 7 бібліятэк.

Усяго па выніках XX Рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» было адзначана 24 бібліятэкі. Пераможцы конкурсу будуць узнагароджаны ў адпаведнасці з загадам Міністэрства культуры № 96 ад 28 мая 2012 г. «Аб выніках XX Рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»». Вынікі ж сведчаць аб невычэрпным патэнцыяле работы бібліятэк па адраджэнні нацыянальнай культуры, папулярызацыі яе здабыткаў, назапашванні і распаўсюджванні фальклорна-этнаграфічнай спадчыны. І сёння можна з упэўненасцю сказаць, што, дасягнуўшы юбілейнай адзнакі, конкурс будзе працягвацца і пашырацца, спрыяць больш якаснай рабоце бібліятэк, стымуляваць іх да пошуку інавацыйных і цікавых сваім чытачам форм работы.

Summary

In the article priority activities of libraries are highlighted and also the best works and the projects presented by libraries on professional national contest are analyzed.